

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№1(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 312 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash	16
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati	21
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi</i>	
O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari	25
<i>Sobirova Nilufar Azimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish	29
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari	32
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari.....	37
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharfova Shahinabegim Saidabbos qizi</i>	
Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari	41
<i>Ibodullayeva Munira Atabek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi.....	44
<i>Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna</i>	
Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education.....	49
<i>Abira Bakhramova</i>	
Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar	54
<i>Artikova Gulnoza Xasanovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari	57
<i>Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna</i>	
Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari	60
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL.....	63
<i>Noila Mustafojeva</i>	
Tarixiy obidalarning restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi	67
<i>Ochilov Davron Bahodir o'g'li</i>	
Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi.....	72
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi</i>	
Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi.....	76
<i>Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li</i>	
Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati.....	80
<i>Rajabova Matluba Toshkentboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	83
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri	86
<i>Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna</i>	
Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi	90
<i>Tashimov Nurlan Erpolatovich</i>	

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida.....	94
<i>Uralova Muxabbat Sanjar qizi</i>	
O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi	98
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.....	101
<i>Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи</i>	
Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект.....	107
<i>Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна</i>	
Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.....	111
<i>Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржоновна Мохира Илхомжон кизи</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	115
<i>Artikbayeva Aziza Abror qizi</i>	
Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi	118
<i>Berdiyeva Lobar Norqobulovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.....	120
<i>Esanova Maysara Umirovna</i>	
Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari	124
<i>Feruz Yusupova Akildjanovna</i>	
Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.....	130
<i>Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish	134
<i>Umarov Xusniddin</i>	
Bo'lajak talabalarning individual yondashuv asosida kasbiy-ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish	138
<i>Arslonova Gulsora Kurbonovna</i>	
Ona tili darslarida til kompetensiyasini kognitiv-semantik yondashuv asosida shakllantirish	142
<i>Mo'minova Go'zalxon G'ulamjanovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	147
<i>Maxliyo Turoпова Erkin qizi</i>	
Talabalarning kreativligini musiqiy-nazariy fanlar vositasida oshirish samaradorligi	153
<i>Urinova Sabina Shuxrat qizi</i>	
Imijning ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida talqini	160
<i>Jo'rayeva Sohibjamol Norqobilovna</i>	
Inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari	163
<i>Abdubannobova Mahliyo Abdurashid qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	167
<i>Abdurasulova Dilnoza Abdug'ani qizi</i>	
Muxammas (taxmis) janrining o'zbek she'riyatidagi tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy poetik talqinlari	170
<i>Avazova Sitara</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorining asosiy shakllari.....	173
<i>Babayeva Dono Razzakovna, Erkinova Madinabonu Otabek qizi, Xolmatova O'g'lioy Tojiddin qizi</i>	
Yangi taraqqiyot davrida talaba-yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	177
<i>Botirova Zohida Doniyor qizi</i>	
Logoritmikada sportga asoslangan o'yinlar	180
<i>Dilfuza Ochilova Zayniddinovna</i>	
Jismoniy tarbiyaning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri (Andijon shahridagi Prezident maktabi tajribasi asosida).....	184
<i>Ibragimov Shuhratbek Iminjonovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bolajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashda integrativ yondashuvning zaruriyati	188
Karimova Feruzaxon Zakirovna	
Effective Techniques of Teaching Foreign Language Classes: a Sample of The 4CS Method	191
Khaitmuratova Zarina Sobirdjanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual imkoniyatlarini tabiat bilan tanishtirish orqali shakllantirish ..	193
Maxmudova Durdona Mirkarimovna	
O'quvchilarning kasbiy ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	196
Mutallibjonov Ma'rufjon	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni kun tartibini to'g'ri tashkil etish	200
Muxtorova Mohira Ma'rufjon qizi	
Aksiologik yondashuv asosida altruistik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida ijtimoiy faoliyatni amalga oshirish	204
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
O'smirlarda agressiv xulq-atvorini psixologik o'rganishning o'ziga xos xususiyatlari	207
Norqulova Dildora Shavkat qizi	
Raqamlashtirish jarayonida bo'lajak muhandislarni ishlab chiqarish-texnologik faoliyatiga tayyorlashning dasturiy-metodik ta'minoti	211
Nurov O'tkir Xudoyberdiyevich	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etilish	214
O'roqova Zilola Salomovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida amaliy tayyorgarlik tushunchasi va uning mazmun-mohiyati.....	217
Qaramanov Obid Xudayberdiyevich	
Pedagoglar uchun sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari	221
Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich	
Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksiya mohiyati va kognitiv qobiliyatni rivojlantirish samaradorligi.....	226
Ravshanova Nargiza Norboyevna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integrallashgan mashg'ulotarni tashkil etish	230
S. Irisova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida marketing faoliyatini tizimli tashkil etishning nazariy asoslari	233
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Qo'chqorova Munisa Anvar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini xalq ertaklari asosida rivojlantirish	237
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Abdurafova Muxayyo Xabibullo qizi	
Bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik yondashuv	241
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Sanoqulova Gulasal Nurillo qizi	
Sun'iy intellektni tibbiy oliy ta'lim o'quv dasturlarini ishlab chiqishda qo'llash: innovatsion yondashuvlar va tajribalar	246
Toxirova Farida Olimjonovna	
Talabalarni estetik tarbiyalashda milliy xalq o'yinlaridan foydalanish modeli.....	251
Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li	
Xalqaro kimyo olimpiadalariga o'quvchilarni tayyorlashda xalqaro baholash tadqiqotlariga asoslangan kreativ topshiriqlar va fanlararo integratsiyadan foydalanish metodikasi	254
Usmanov Baxtiyor Xabibullayevich	
Xoja (Sayyid Poshshoxoja ibn Abdulvahhobxo'ja) va uning asarlarining o'zbek nasridagi o'рни va ahamiyati.....	258
Valijonova Mahzunabonu	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida diversifikatsiya: tizimli yondashuv va rivojlanish strategiyalari.....	261
Xakimova Sevara Shavkat qizi	
STEAM texnologiyasini nodavlat ta'lim tashkilotlarida ommalashtirishning ijobiy tomonlari.....	264
Xalokova Maksudaxon Ergashevna, Melnikova Zaynura	
Muhammad Sodiq Qoshg'ariy asarlarida ma'naviy-axloqiy tarbiya nazariyasi.....	267
Moxira Niyozqulova Nuraliyevna	

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili fanini o'qitish kompetentligini rivojlantirish metodikasi (AQSh tajribasi).....	270
Olimjonova Dilnavoz Maribjon qizi	
Xalqaro baholash dasturlari mohiyati va ahamiyati	274
Vohidova Ibodat Hurmatullayevna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv	277
Xujamiyarov Sa'dullo Choriyevich	
Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jamoatchilik nazorati samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	281
Xusanova Dilraxon Botiraliyevna	
Talabalarning jismoniy tayyorgarligida suzish mashg'ulotlarining ta'siri	285
Zuxriddin Nasibovich Boboshev	
Bo'lajak o'qituvchilarni milliy-ma'naviy qadryatlar asosida tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari	289
Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Dadabayev Akramjon Askaraliyevich	
Использование чат-ботов в образовательном процессе	294
Мадаминова Наргизахон Жахонгир кизи	
Формирование гендерной культуры детей старшего дошкольного возраста в контексте государственной стратегии Узбекистана	298
Намазбаева Лола Закировна, Тиллабаева Малика Хабибуллаевна	
STEAM технологии в дошкольном образовании	302
Садикова Дилафруз Хусановна	
Системная модель социально-эмоционального обучения в Узбекистане: интеграция подходов, основанных на школьном образовании и партнерстве семьи и школы	307
Санакулова Нигора	

LOGORITMIKADA SPORTGA ASOSLANGAN O'YINLAR

Dilfuza Ochilova Zayniddinovna

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti
Pedagogika kafedrasini o'qituvchisi

Annotatsiya: Nima uchun logoritmik mashg'ulotlar maktabgacha ta'limda shunchalik mashhur? Javob juda oddiy: logoritmika bolalar tomonidan o'yin sifatida qabul qilinadigan, qiziqarli va tushunarli bo'lgan rivojlantiruvchi hamda tuzatuvchi o'yinlar va mashqlarni o'zida mujassamlashtiradi. Logoritmik mashg'ulotlarga kirish qismida yurish va fazoviy yo'nalishni aniqlash, mushak tonusini tartibga solish uchun dinamik mashqlar, bo'shashish hamda tarang mushak guruhlarini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar o'rin oladi. Bu jarayon bolaning o'z tanasini anglashini rag'batlantiradi, yo'nalish ko'nikmalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va umumiy hamda nozik koordinatsiyani yaxshilaydi. Har bir mashg'ulot artikulyatsiya mashqlarini o'z ichiga oladi. Artikulyatsiya mashqlari ixtisoslashgan sog'lomlashtiruvchi metodika bo'lib, ayniqsa maktabgacha yoshdagi bolalar uchun muhimdir, chunki ular artikulyatsion tovush modellari to'g'ri shakllanishiga va ravon diktsiya rivojiga yordam beradi. Nafas olish mashqlari nutqiy nafas buzilishlarini tuzatadi, diafragmal nafas olishni rivojlantiradi, shuningdek nafas chiqarishning davomiyligi, kuchi va to'g'ri taqsimlanishini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: neyroklassika, logoritmika, neyropsixologiya, ritmika, terapiya, temp, intonatsiya, fonemika, musiqa, artikulyatsiya, mantiqiy fikrlash, ijodiy tafakkur, harakat.

Abstract: Why is logorhythmics so popular in preschool education? The answer is simple: logorhythmics combines developmental and corrective games and exercises that children perceive as play—engaging and easy to understand. An introduction to logorhythmic activities includes walking and spatial orientation exercises, dynamic activities to regulate muscle tone, relaxation, and the development of tense muscle groups. This stimulates the child's awareness of their own body, positively affects orientation skills, and improves both gross and fine motor coordination. Each session includes articulation exercises. Articulation exercises are a specialized health-oriented technique, especially important for preschool children, as they promote the correct development of articulatory sound patterns and clear diction. Breathing exercises correct speech-breathing disorders, support the development of diaphragmatic breathing, and improve the duration, strength, and proper distribution of exhalation.

Key words: neuroclassics, logorhythmics, neuropsychology, rhythm, therapy, tempo, intonation, phonemics, music, articulation, logical thinking, creative thinking, movement.

Аннотация: Почему логорitmika так популярна в дошкольном образовании? Ответ прост: она сочетает развивающие и коррекционные игры и упражнения, которые воспринимаются детьми как игра – интересная и понятная. Введение в логорitmические занятия включает упражнения на ходьбу и пространственную ориентацию, динамические упражнения для регуляции мышечного тонуса, расслабления и развития напряжённых групп мышц. Это стимулирует осознание ребёнком собственного тела, положительно влияет на навыки ориентации и улучшает общую и мелкую координацию. Каждое занятие включает артикуляционные упражнения. Артикуляционные упражнения – это специализированная оздоровительная методика, особенно важная для детей дошкольного возраста, поскольку она способствует правильному формированию артикуляционных звуковых паттернов и хорошей дикции. Дыхательные упражнения корректируют нарушения речевого дыхания, помогают развивать диафрагмальное дыхание, а также длительность, силу и правильное распределение выдоха.

Ключевые слова: нейроклассика, логорitmika, нейropsихология, ритм, терапия, temp, интонация, фонемика, музыка, артикуляция, логическое мышление, творческое мышление, движение.

KIRISH

Logoritmikada sportga asoslangan o'yinlar sport turlarini (yugurish, sakrash, uloqtirish, estafeta poygalari), musiqa, nutq va harakatni birlashtirgan qiziqarli mashg'ulotlar hisoblanadi. Bunday o'yinlarga muvofiqlashtirishni rivojlantirishga qaratilgan "Neyroklassika", reaksiya vaqtini mashq qildirish uchun mo'ljallangan "Rangli kvadratlar", qiziqarli "Yetib olish", "Tayoqchali estafetalar", shuningdek, tanish sport harakatlari va stsenariylari orqali nutq hamda motorik ko'nikmalarni rivojlantiruvchi ot poygasi kabi simulyatsiya o'yinlari misol bo'la oladi.

O'yinlarga misollar sifatida "Neyroklassika" (neyrofitness) o'yini keltiriladi. Unda kvadratlar polga belgilangan bo'lib, voyaga yetgan shaxs sakrash ritmini belgilaydi (masalan, ikki oyoqda ikkita sakrash, so'ng bittadan sakrash) va bola uni taqlid qiladi, natijada muvofiqashtirish va aks ettirish qobiliyatlari rivojlanadi. "Rangli kvadratlar" o'yinida turli rangdagi ortopedik gilamchalar qo'llanilib, bola kattalarning buyrug'iga binoan ma'lum rangdagi gilamchaga sakraydi, bu esa diqqat va reaksiya vaqtini rivojlantirishga xizmat qiladi. "Biz minib-o'tdik" o'yinida ot poygasi taqlid qilinadi (ritmik musht urish, oldinga siljish), "Biz yetib keldik!" (eshikni taqillatish), "Biz charchadik" (o'tirish), so'ng "Xursandchilik bilan yurish" mashqlari orqali ritm va nutq rivojlantiriladi.

"Yetib olish" va "Teg" kabi klassik o'yinlar sanash qofiyalari yoki buyruqlar yordamida moslashtirilishi mumkin bo'lib, ular chaqqonlik va reaksiya tezligini rivojlantiradi. Ob'ektlar bilan estafeta poygalari, jumladan, "Tayoqchalar va sakrashlar bilan estafeta poygasi" yoki to'p o'yinlari (tomizish, uzatma) jarayonida bolalar nafaqat harakatni bajaradilar, balki ma'lum so'z yoki iboralarni talaffuz qilishlari talab etiladi. "Baliqchi va baliq", "Qurbaqalar va qush" kabi o'yinlarda esa hayvonlar va qushlarning harakatlari taqlid qilinib, bolalar qofiya ritmiga mos ravishda harakatlanadilar, bu moslashuvchanlik va muvofiqashtirishni rivojlantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Logoritmikadan foydalanishda nutq va harakatning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Qofiyalar, bolalar sanash qofiyalari va ritmik matnlar muayyan harakatlar bilan birgalikda bajariladi (masalan, "Taq-taq" – mushtlarni stolga urish). O'yinlar harakatlar tempini belgilovchi ritmik musiqa jo'rligida amalga oshiriladi. Ushbu mashg'ulotlar umumiy motorika, muvofiqashtirish, nafas olish va mushak tizimini mustahkamlashga qaratiladi. Tez va faol o'yinlardan sekin va yumshoq mashqlarga o'tish ham muhim hisoblanadi, masalan, "Shamol qattiq esmoqda" (qo'llarni yuqoriga va pastga silkitish) hamda "Shamol sekinlashmoqda" (qo'llarni asta tushirish) kabi mashqlar orqali temp o'zgartiriladi.

Harakat terapiyasidagi o'yinlar mustaqil ravishda yoki turli ritmik, logoritmik va musiqiy-ritmik komplekslar bilan birgalikda qo'llanilishi mumkin. Bunday o'yinlar davolash muolajalariga xilma-xillik va hissiy rang-baranglik bag'ishlaydi hamda dizartiya, rinolaliya va afaziya holatlarida samarali hisoblanadi. O'yinga asoslangan terapiya pediatriya amaliyotida tobora keng qo'llanilmoqda. Bolalar psixofizik rivojlanishiga qarab o'yin faoliyatiga tez moslashadilar, biroq ularda diqqatning beqarorligi kuzatiladi va uzoq vaqt davomida bir faoliyatga e'tibor qaratish qiyin kechadi. Shuningdek, bolalar harakat vazifalarini bajarishda to'g'ri nafas olish yoki zarur pauzalarni saqlashni unutishlari mumkin. Buni to'g'ri tashkil etilgan rechitativ yoki qo'shiq tovushlarini taqlid qilish orqali, ya'ni harakatlar va jismoniy mashqlarga mos uyushgan ishtirok bilan ta'minlash mumkin. Murakkab usullarga ega, katta kuch, tezlik va murakkab muvofiqashtirishni talab qiladigan o'yinlar pediatriya amaliyoti uchun mos emas. O'yinlarning jismoniy va hissiy zo'riqishi ularning tabiatiga, raqobat unsurlariga, davomiyligiga, o'tkazilish sharoitlariga, o'yinchilarning reaksiyasiga, kasallik turiga va bosqichiga, yosh va jinsiga, motor qobiliyatlari hamda oldingi harakat tajribasiga bog'liq. O'yinlarning bemor organizmiga o'lchangan ta'siriga erishish uchun qoidalarning ayrimlarini soddalashtirish yoki almashtirish mumkin. O'yinlarni tasniflash terapevtik sharoitlarda murakkab bo'lib, bu ularning ko'p maqsad va vazifalarga ega ekanligi bilan izohlanadi. Qiziqarli va chalg'ituvchi o'yinlar bemorni ruhiy jihatdan yengillashtirsa, maxsus maqsadli o'yinlar terapevtik samaradorlikni oshiradi, tinchlantiruvchi o'yinlar esa duduqlanish va turli neyropsixiatrik holatlarda foydali hisoblanadi.

O'yinlar anatomik xususiyatlariga ko'ra tananing qaysi qismi faol ishtirok etishiga bog'liq holda, shuningdek, ishtirokchilar soniga qarab individual va guruhli shakllarga ajratiladi. Guruhli o'yinlar umumiy maqsad asosida yoki teng sonli jamoalar o'rtasida tashkil etilishi mumkin. Harakat xarakteriga ko'ra esa statik, yarim harakatchan va faol o'yinlar farqlanadi. Faol o'yinlar yugurish, sakrash, yurish kabi harakatlarni o'z ichiga olib, yuqori hissiy intensivlik va jismoniy faollik bilan ajralib turadi hamda mushak, nafas olish va yurak-qon tomir tizimlariga kompleks ta'sir ko'rsatadi. 2–3 yoshli bolalar faol o'yinlar orqali jismoniy rivojlanishda sezilarli yutuqlarga erishadilar: ularning vazni va bo'yi ortadi, ko'krak qafasi rivojlanadi, mushak tonusi kuchayadi, holat nuqsonlari kamayadi, ishtaha va uyqu yaxshilanadi. O'yinlarga musiqiy jo'rlik kiritilishi ritm tuyg'usini rivojlantiradi, asab jarayonlarini muvozanatlashtiradi hamda bolaning turli analizatorlari faoliyatini mushak harakatlari bilan yanada uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Faol o'yinlar boshlang'ich, o'rta va yuqori maktab yoshidagi bolalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu o'yinlar diqqat, tashabbuskorlik, jasorat, do'stlik, intizom, jamoaviy ish, tezlik, kuch, chidamlilik, chaqqonlik va moslashuvchanlik kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Faol o'yinlar bolaning sog'lig'i, yoshi, jismoniy tayyorgarligi, aqliy rivojlanishi va individual shaxsiy xususiyatlariga qarab qo'llaniladi.

Barcha faol o'yinlarni taxminiy psixofizik yuklamasiga qarab to'rt guruhga bo'lish mumkin:

- *1-guruh* – yengil yuklama bilan;
- *2-guruh* – o'rtacha yuklama bilan;
- *3-guruh* – tonusni oshiruvchi yuklama bilan;
- *4-guruh* – mashq yuklamasi bilan.

1-guruh. “Quloq–burun” (7–14 yosh)

Bolalar o'tirishadi yoki turishadi. Oldingizda qarsak chalinadi, chap quloq o'ng qo'l bilan, burun esa chap qo'l bilan ushlanadi. Keyin yana qarsak chalinadi va burun o'ng qo'l bilan ushlanadi. Straxovskaya L. V. tadqiqotlariga ko'ra, kasal va zaiflashgan bolalarni davolashda faol o'yinlar ijobiy natija bergan bo'lib, ulardan biri quyidagicha bajariladi: o'ng qo'l bilan burunni, chap qo'l bilan esa o'ng quloqni silang va buni bir necha marta takrorlang. Eng kam xato qilgan o'yinchi g'olib bo'ladi va keyingi o'yinda yetakchi etib tayinlanadi.

2-guruh. “Sumka uloqtirish” (7–14 yosh)

Bolalar stullarga o'tirg'iziladi. Har bir bola stuldan 3–4 metr uzoqlikda chizilgan chiziq ustida navbat bilan turib, uchta sumkani birin-ketin uloqtiradi, bunda har bir sumka stul ustida qolishi kerak. Keyin u sumkalarni keyingi bolaga uzatadi, u ham shu tarzda sumkalarni uloqtiradi va hokazo. Eng aniq zarba bergan bola g'olib hisoblanadi.

3-guruh. “Itoatkor to'p” (6–11 yosh)

Bolalar gilamda chalqancha yotgan holda cho'zilishadi, oyoqlari orasida to'p bo'ladi. Ular to'pni tushirmagan holda qorinlariga ag'darilishlari kerak. Mashq 4–6 marta takrorlanadi:

“Itoatkor to'pga qarang! Uni oyoqlaringiz orasiga tiqing.
O'g'irilib, atrofqa qarang! To'p polda ag'darilmasin!”

4-guruh. “Hop-hop-hop” (3–8 yosh)

Bolalar bir oyoqda navbatma-navbat sakrashadi, so'ng bir oyog'ini tagiga tiqib, laylak kabi turishadi, keyin to'rt oyoqlab qurbaqalar kabi 5–6 metr sakrashadi. O'yin oxirida ular qo'llarini kestirib, ikkala oyoqda ham sakrashlari kerak. Bir guruh bolalar matnni o'qiydi, boshqalari esa harakatlarni bajaradi, so'ng bolalar rollarni almashtiradilar. “Biz yo'l bo'ylab sakraymiz, tez-tez oyoqlarni almashtiramiz. Biz sakrayveramiz va sakrayveramiz, keyin laylak kabi o'rnimizdan turamiz. Keling va ko'ring! U endi laylak qushi emas, balki kichkina qurbaqa bo'lib, ‘kva-kva-kva!’ deb do'stlariga qichqiradi. Hop, hop, hop, hop, men iloji boricha balandroq sakradim.”

Faol o'yinlar ularning harakat va nutq mazmuniga qarab hikoyaga asoslangan, hikoyaga asoslanmagan hamda sportga yo'naltirilgan o'yinlarga bo'linadi. Hikoyaga asoslangan faol o'yinlar hayotiy yoki ertak epizodlarini ramziy shaklda tasvirlaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar va maktab o'quvchilari o'ynoqi obrazlarni g'ayrat bilan ifodalaydilar, bo'ri va g'ozlarga, maymunlarga va ovchilarga aylanishadi.

Raqslar ham tegishli qoidalarga ega bo'lgan maxsus tashkil etilgan faol o'yinlar sifatida qaraladi. Turiga qarab raqslar qat'iy belgilangan qoidalarga ega bo'lib, doimo musiqiy jo'rlikda ijro etiladi va ijrochilarda kuchli his-tuyg'ularni uyg'otadi. Raqsdagi jismoniy yuklama takrorlanish davomiyligi va chastotasi bilan belgilanadi: ayrim raqslar butun tanaga, boshqalari esa asosan pastki oyoq-qo'llarga qaratiladi. Raqs harakat buzilishlarini, asab tizimining funksional buzilishlarini hamda turli kelib chiqishdagi nutq buzilishlarini korreksiyalashda qo'llaniladi, bunda raqsning tempi va davomiyligi bolaning yoshi hamda unga hamroh bo'lgan harakat buzilishlariga qarab belgilanadi.

Logoritmik mashg'ulotlarda turli mavzu va yo'nalishlardagi she'riy hamda nasriy matnlarni drammatizatsiya qilishdan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Harakatlar, pantomima, yuz ifodalari va ifodali nutq orqali o'yinchilar o'yin mazmuni hamda obrazlarini yetkazadilar. Drammatizatsiya o'yinlari musiqiy jo'rlikda, musiqa ayrim qismlarga jo'rliqi sifatida yoki musiqasiz ijro etilishi mumkin. Ushbu o'yinlar turli yoshdagilar uchun qiziqarli bo'lib, nutq materiali va motorik shakllanish darajasi bolalarning yoshi hamda aralashuv bosqichiga qarab murakkablashib boradi.

XULOSA

1. **Hikoya elementlari bo'lmagan faol o'yinlar** motor vazifalarni o'z ichiga oladi va mazmuniga ko'ra yugurish, ushlab, teglash va boshqa shu kabi o'yinlarga bo'linadi;
2. **Raqobatbardosh elementlarga ega o'yinlar:** “Kimning safi birinchi bo'lib saf tortadi?”, “Bayroqqa kim birinchi bo'lib yuguradi?” va boshqalar;

3. **Oddiy estafeta o'yinlari:** "Kim birinchi bo'lib to'pni uzatadi?";
4. **Narsalar bilan o'yinlar:** to'plar, halqalar, sakrash arqonlari, keglilar, bo'g'inlar;
5. **Eng kichik bolalar uchun qiziqarli o'yinlar:** "Ladushki", "Qarg'a", "Shoxli echki" va boshqalar.
6. **Sport elementlari bo'lgan o'yinlar** faol o'yinlarga nisbatan ko'proq chaqqonlik, kuch, xotirjamlik, tashkilotchilik va kuzatuvchanlik qobiliyatlarini talab qiladi.

Ushbu faol o'yinlarning barchasi o'yinchilarning harakat faoliyatini takomillashtiradi, vizual va eshitish e'tiborini, fazoviy va vaqt yo'nalishlariga tezkor motor reaksiyalarini, o'z kuchini hisoblashda aniqlikni, chaqqonlikni, tezlikni hamda motor koordinatsiyasini rivojlantiradi. Shu bilan birga, qat'iyatlilik, matonat, o'rtoqlik asosidagi o'zaro yordam, boshqa ishtirokchilarga do'stona munosabat va jamoaviy ishlash kabi shaxsiy fazilatlar shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jumayev M. Logopediya asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
2. G'aniyeva N. Maktabgacha ta'limda logopedik ishlar. – Toshkent, 2020.
3. Mamedov A. R. Nutqiy rivojlanish psixologiyasi va logopediya. – Moskva, 2017-yil.
4. Dyakova E. A. Nutq terapiyasi massaji. – Moskva: Akademiya nashriyot markazi, 2005. – 104 bet.
5. Konovalenko V. V., Konovalenko S. V. Tovush talaffuzini tuzatish bo'yicha individual va kichik guruh ishlari. – Moskva: GNOM i D, 2001. – 136 bet.
6. Konovalenko V. V., Konovalenko S. V. Xlop – Top 2. 6–12 yoshli bolalar bilan tuzatuvchi nutq terapiyasi ishining noan'anaviy usullari. – Moskva, 2009. – 16 bet.
7. Povalyayeva M. A. Nutq terapiyasi didaktik materiallari. "Quvnoq til" haqidagi ertak. – Rostov-na-Donu: Feniks, 2003. – 80 bet.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.